

Z a
525

BIB
PONI
EK

De Nicolao de Ansdorff.

Za
525

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

ΔΩΡΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ
IN

187.

AUGUSTO NOMINE

UNIVERSITÄT
MAGDEBURG
HALLE

SERENISSIMÆ PRINCIPIS AC DOMINÆ,
DOMINÆ

SOPHIÆ DOROTHEÆ,
REGINÆ BORUSSIÆ ATQVE BRAN-
DENBURGICÆ ELECTRICIS,

NATALIBUS

CORONÆ MAGNÆ BRITTANNIÆ
PRINCIPIS,

PERACTO

FELICITER IUBILÆO SECULARI
A GYMNASIO MAGDEBURGENSI

SUBMISSISSIMO CULTU EXCEPTUM,

MÆCENATIBUS ET AMICIS

QUANTO POTEST STUDIO ET CONTENTIONE
COGNOSCENDUM ÆSTIMANDUMQVE

OFFERT

M. GODOFREDUS BERGNER,
RECTOR.

MAGDEBURGI,

LITERIS CHRIST. LEBERECHT FABRI, PRIV. TYPOGR.

37.

Ene bono cum DEO cœptum in schola nostra Jubilæum secundum, feliciterque, DEO fortunante, continuatum per menses anni modo præteriti singulos, si alteram Novembris partem & Decembrem excipias, qui operi sancto imponeret coronam. Quarta enim quaque anni parte censuræ publicæ exponere certum erat, quos electos trium mensium dies docens cum discipulis habuisset, quamque laborum jubilorum dispensuisset pensa inter studiosam juventutem. Sed cum in ecclesia quoque júbila resonare cœpissent d. XV. Julii, & permittente Regia Majestate, die V. Nov. inibi repeterentur, circulis quadantenus turbatis, schola, ut harmonia constaret, sequiores sibi datas esse partes, consiliumque mutandum, cernebat. Unus igitur cum dimidio supererat anni laudati mensis, tres autem in hoc angusto temporis spatio dies, videlicet XVI. Nov. III. & X. Dec. huic negotio accommodatissimi. Quibus, ut connexio materiæ constaret, dedicandum curavimus *assistentiæ divinæ monumentum in messorum ad piorum instantiam in messe concessa designatione*. Succurrebat quippe desiderium, quo non paucæ omnium ordinum in urbe mentes flagrasse dicebantur ducentis abhinc annis sacrorum emendationem cognoscendi, videbaturque videre mundi Servatorem in Judæorum schola, docentemque appetentissimos salutis viæ, & proponentem modum, quo fames fitisque justitiæ restinguenda forent, audire. In nostros quippe majores convenit, quod Evangelista commemorat: Jesus, cum prospexisset populum ad se confluentem -- -- discipulis inquit: (*) *Messis quidem magna est, sed pauci adsunt operarii. Quare messis Dominum rogate, ut suam in messem mittat, qui colligant, reponantque ejus in horreum &c.* Plus vice simplici anno superiori argumentis confirmatum est, quam agmine nostri majores compellarint Ampliff. Urbis Senatium, Monasterii B. Mariæ Virginis Præfulem & verbi divini Ministros, debitæque rogaverint ratione, ut sibi commonstrari paterentur, quo meliora docti fugerent ad salutem. Ecce tibi messem copiosam! Piorum precibus motus

(*) Matth. IX. v. 37. seqq. c. XIII. v. 30.

tus Deus in medium consulebat, ut conducerentur, quorum opera in ecclesia pariter & schola colligerentur Deo grati, hominibusque salutare thesauri, removerenturque obstacula frugum meliorum. Non divus solum Lutherus sua Magdeburgum dignabatur præsentia, verbaque vitæ cum morte propinquis spiritualiter communicabat; sed *Amsdorffium* quoque *Crucigerumque*, pietatis & doctrinæ gloria florentissimos Viros commendabat, qui suam cum aliis in messe Domini studiosissime felicissimeque operam conferebant. Atque horum cœlitus emissorum in hanc Parthenopolitanam messem ministrorum *natales & emortuales* dies ansam dederunt vitas eorum pluribus exponendi. Quoniam vero Domini messorum labor in eo cumprimis versatur, ut autoritate divina collectam zizaniam in ignem projiciant, triticum autem comportent in horreum Dei. Præter XVI. Nov. & III. Dec. pensæ quoque habendus erat d. X. Dec. quo à Christo nato supra sesquimillesimum vigesimo anno Megalander divino spiritu corroboratus decreta Pontificum pontificiosque libros, magna eruditorum frequentia stipatus prope Wittebergam combussit, & hâc quoque ratione Magdeburgenses in bono proposito confirmavit. De Augusto R. I. relatum legimus, eum proximum a Diis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitisse, qui imperium populi R. ex minimo maximum reddidissent. &c.&c. (*) Majori, credo, jure Magdeburgenses proximum ab immortali Deo honorem memoriæ Doctorum præstare, qui Ecclesiam Scholamque maximam ex minima reddiderunt. In schola sua cuilibet tributa sunt diei recitataque coram scholastico cœtu, quibus rerum a laudatissimis Doctoribus gestarum memoria ad posteros transmittatur. Quæ anni veteris labori nova accreverint, commemorare jussit & inaugurationis Regiæ Majestatis Borussicæ memoriæ d. XII. Jan. & Natalis XIV. Regni Heredis florentissimi d. XXIV. Jan. Sed de utroque jam pluribus actum est publice anno superiori auspiciatissimis Patris Filiique Augustissimorum Onomasteriis. Cum vero & d. VI. Febr. se nobis obtulerit, qui memorando Serenissimæ Borussorum Reginæ Nomi- ni sacer est, quique fidelissimos quosque civium ad gaudium piaque vota possit concitare; non omnino absolum videbitur,

(*) Suetonius in vita Oct. Aug. C. 21.

si in sacris hisce regalibus Gymnasium nostrum sua finiat jubila ob conservatam verbi divini veritatem bonasque literas hos per ducentos annos. Et magna Britannia, ad quam Clementissima Patriæ Mater divinum refert ortum, ansam in Henrico VIII. cum primis dedit D. Luthero sacrum negotium dilucidandi, amplificandique doctrinam cœlestem, librum cum regia exarasset manus contra Lutherum, qui Leoni X. dignus habebatur, cujus causa inclytissimus Auctor cum posteritate sua Fidei Defensor salutaretur. Quid de Regina nostræ gloriosiss. recordat. Avo, S. R. I. Electore, quid de Augustissimo Patre, magnæ Britannæ Rege commemorem? Quantopere pro amplificanda Dei gloria certaverint, quamque adhuc eam tueantur contra varios Satanæ insultus, brevibus non potest explicari, qua decet, fieri contentione. Horum divinas virtutes in Patriæ nostræ Matre indulgentissima adamantino quasi vinculo junctas conspici licet, unde optima quæque in nos effundere libet gratiæ divinæ. O beatos, qui, quo debent, loco habent munus regium, quod regem regum auctorem agnoscit, deque eo sollicitè asservando usurpandoque sanctè meditantur! Cum vero præter cultum excelso Reginae Nomini debitum hic agendum sit de Viris, qui nos in majoribus docuerunt è revelato verbo Dei, qui debeatur honor divinæ Majestati, quaque excipiendi sint veneratione Reges & Principes, paucis vel repetemus abhinc septennio in Oratione seculari commemorata, vel inserenda curabimus, quæ clariora postmodum innotuerunt. In triumviris, qui Magdeburgi lucem è tenebris revocasse leguntur, est *Nicolaus de Amsdorff*, parentibus generosis in prædio Gross-Zscheppe, territorii Wurzenfis d. III. Dec. a. MCCCCLXXXIII. Anno MDII. in Academiam Wittebergensem missus adeo feliciter suarum satagebat rerum, ut biennio elapso Philosophiæ Magister cum laude renunciaretur. Cum parem adhibuisset diligentiam in cognoscendis iis, quæ Deo propiora sunt, ab Ordine Theologorum impetrabat paulo post facultatem Theologiam publice proficendi Theologiæ Baccalaureus salutatus. Honor honorem sequebatur Academicum, & qui paucis annis ad Gamalielum pedes federat, horum jam non solum Amplissimo inferebatur Ordini; sed Præses quoque Collegii Philosophici anno d. s. octa-

vo, & iterum anno decimo nominatus in bene meritos nomen privilegiaque Magistri auctoritate Cæsarea conferebat. Quo autem divina Amsdorffii indoles & doctrina singularis plures inveniret admiratores, ad Licentiam Doctoris Theologiaxioma capeffendi invitabatur. In ordinem Theologorum receptus anno XIII. & XXII. d. I. Maji Academiae Rector docentium discentiumque cœtum laudatissime moderabatur. Verum laus Amsdorffii maxima erat, quod in Canonicorum Ecclesiæ O. O. S. S. Collegium Wittebergæ receptus penitus inspiceret commenta pontificia, horumque detestatus vanitatem saniora Lutheri consilia amplecteretur. Tantum autem Lutherus Amsdorffianæ dexteritati & ingenii acumini tribuebat, ut gravissimi ponderis negotia cum eo communicaret. Anno XIX. in Concilio Lipsiensi, auspiciis Georgii, Ducis Saxoniae, instituto accurati Theologi tuebatur partes, turbulentumque *Eccii ingenium vivis ad Spalatinum coloribus describebat. Neque fere ab hoc tempore ullus habetur annus, quo non insigne aliquid de Amsdorffio consignatum habeatur. Anno XX. Lutherus nostro dedicabat librum vom Christlichen Adel Teutscher Nation, eumque ejus subiciebat censuræ. Anno XXI. Lutherum ad comitia Wormaciensia vocatum comitabatur, experiebaturque domum reversurus, Lutherum in itinere sibi eripi, ducique per desertum ad loca tuta, uti ab Electore fuerat ordinatum. Anno XXII, excipiebat domi suæ Lutherum, è Pathmo suo, ubi in decimum usque mensem delituerat, reversum mense Martio. A. XXIII. Wormaciensis edicti ab Imperii Proceribus, absente Carolo V. in comitiis Norimbergenfibus abrogationem lætus accipiebat. A. XXIV. commendatus Magdeburgo Amsdorffius, (Orator omnibus numeris absolutus, quem D. Lutherus ipse cupidissime audiebat,) ut in Ecclesia & Schola probe ordinaret singula. Quam felici huc venerit omine factus Ulricanus Pastor, reliquarumque ecclesiarum in urbe veteri Ephorus, quantosque tulerit urbi fructus per octodecim annos, brevibus exponi non potest. Lutherus eum nominabat der Christlichen Kirchen zu Magdeburg obersten und rechten Bischoff. Anno XXV. Goslariam vocabatur, doctrinam

);(3

ritusque

* D. Joh. Eccius, Prof. Ingolstad. scripto Andr. Bodensteini Carolstad pro defensione Lutheri excitatus cum Bodensteinio primum, postea cum Luthero X. dies disputabat,

ritusque Ecclesiasticos ut constitueret ad normam ecclesiæ Wittebergensis. D. xxiii. Jan. anni XXVII. huc reversus invenit antagonista e Clero Pontificio, qui calumniabatur, nostrum bona opera vetuisse. Ad amicum vero colloquium in Cathedrali templo instituendum an. XXIIIX. comparere recusabat adversarius; hinc nascebatur Unterricht, warum die Dom-Prediger zu Magdeburg nicht disputiren wollen? An. XXIX. scholæ nostræ novum præfecit Rectorem, Georgium Majorem, & eam e monasterio ad regulam Sti Augustini in Franciscanum transferendam curabat. Et quis dubitaret, Amsdorffium suam contulisse operam anno XXX. ad Confessionem Carolo V. R. I. in comitiis Augustanis exhibendam? In conventu Smalcaldiæ secundo d. xv. Febr. an. XXXVII. Articulis subscribebat magnorum Imperii Principum auctoritate corroboratis. Suæ ibidem concioni habitæ inferebat: Dieses Evangelium gehöret vor die Krancken, Schwachen und armen Sünder, aber derer sind hier keine. Denn grosse, reiche Fürsten und Herrñ fühlen ihre Kranckheit und Schwachheit nicht. Reliquos annos docendo, disputando, scribendoque laudatissime consumebat, dum an. XLII. d. x. Jan. in locum D. Philippi, comitis Palatini ad Rhenum Episcopus Naeburgensis constitueretur. Quam & in hac statione se religiosissimum Præfulem exhibuerit, dum a. XLIIIX. fortunæ varietati cedere, suamque provinciam relinquere deberet Julio Pflugio à Carolo V. victore Saxonis Electoris surrogato. literarum monumenta loquuntur. Ad suos reversus Magdeburgenses Amsdorffius exul cum horum Theologis se opponebat iis, qui oblatam religionis formulam, INTERIM nominatam, dum de concilio conveniret inter disidentes, recipiebant. In Academiam Jenensem hoc fundatam anno & post decennium introductam, magno quoque theatro Amsdorffii spectantur merita, suumque Nostro Tomi Lutheri debent ordinem. In libertatem vindicatum Electorem Saxonem a. LII. videre gaudebat, huicque, dum viveret, & ejus Filiis Serenissimis sua in Sacris præstabat officia alter velut Nathan ad vitæ suæ finem, quem vitæ captus satietate attingebat d. xiv. Majia. LXV. Ihenaci. In consilium à Senatu Magdeburgensi contra internæ pacis turbatores anno LXIII. adhibitus laudabat ejectionem Cleri turbulenti, à quo dentatis aculeatisque perstringebatur scriptis. Non deerant tamen, qui aliam ejus duram locutionem excusabant, dicentes, *melius eum sensisse, quam dixisse*. Secundus in messe Domini operarius Magdeburgi est *Caspar Cruciger*, Lipsiæ natus

tus d. 1. Jan. seculi decimi sexti anno IV, Pater ejus sanæ Theologiæ amantissimus filio eam suo græcis latinisque & ebraicis literis probe docto à Georgio Helto, Casp. Bernero & Petro Mosellano commendabat. Wittebergam missus inveniebat Doctores, quorum præstantia allectus felicissime capiebat præstantissima quæque, ut viginti annos nato schola Magdeburgensis instauranda regendaque anno XXIV. posset commendari. Nam cum noverint omnes, quantum D. Lutherus bonis tribuerit scholis, collectu facile est, non fuisse Crucigero meliorem, cui hæc scholæ constituendæ provincia potuisset committi. Neque spes sefellit Theandrum, siquidem magnus undique bonarum mentium confluentus ad scholam nostram & hujus famigeratissimum Rectorem fiebat. Et cum discendi cupidissimos non caperet auditorium, è templo S. Stephani optimus Præceptor cum discipulis in coenobium Augustini clarum nomine dimittebatur, habebantque præter juventutem viri, quos publica decorabant munera, quibus pium desiderium sedarent. Rebus autem optime constitutis Magdeburgi, ut coeptam pertexere possent telam expeditius ad scholam nati, *Cruciger* Wittebergam revocatus anno XXVII. professorem se dexterrimum exhibebat, ut post triennium Decanus Philosophicæ Facultatis evaderet. Ad Licentiam capeffendi Doctoris Theologi dignitatem anno XXXIII. admissus summum paulo post deportabat gradum, & cathedram utramque in Academia illustrabat Theologus, Medicus & Mathematicus insignis. Sedulam D. Luthero in vertendis bibliis s. cum navasset operam, a. XL. ad Colloquium Wormaciense cum Phil. Melanchthone missus annotabat singula, accuratamque subtilitatem Eccianarum resolutionem promovebat. Quibus motus legatus Cæsareus Granvella, hujus Colloquii Præses, dixisse fertur: Die Lutheraner haben einen Schreiber, der gelehrter ist, als alle Papisten. A. XLVI. Rector Academiæ constitutus ob belli furorem fasces tueri debebat ad vitæ finem, an. XLVIII. d. xvi. Nov. quo placida, sed immatura morte decedebat, cum ageret annum XLIV. Quibus expensis patebit, & Crucigerum inter æstus afflictionum sua in messe Magdeburgensi præstitisse tum colligendo, tum comburendo, ut à mesis Domino erat doctus. Ecquis enim nescit, scholas suam habere triticum in bonis, suam in malis lolium & carcinomata? Ad combustionem papalium librorum quod attinet, D. Luth quem operariorum principem habemus, cum audisset, libros suos Colonia Agrippinæ & Lovaniæ, publicè concrematis fuisse, de verbi divini Majestare contra Deomachos vindicanda, cogitabat. Et è machina consilium! Bullæ, quam vocant, pontificiæ, Eccii artibus cusæ vanitatem ridebat, evincebatque argumentis, Satanicam eam esse, nec ullum unquam ab initio mundi tam impudenter locutum esse in Deum. Atque ut labori constaret merces d. x. Dec. an. XX. scholasticam Wittebergæ juventutem affixis

schedu-

schedulis convocabat, ut lernæ hæresium, h. e. juris Pontificii concremationem præsentibus Professoribus, doctisque viris aliis conspiceretur. Bullam papisticam cum coniceret in ignem, inquebat: Quia tu conturbasti sanctum Domini, te conturbet ignis æternus. Non Pontificios solum hoc l. utheri institutum male habebat, sed Henningo quoque à Goeden, Hier. Schurffio &c. Professoribus Witteb. (*) At vero Luth. facti hujus nunquam pœnituit. Sic autem ad Scaupitium scribit: *Exussi libros Papæ. & bullam primum tepidus & orans, sed nunc latior, quam ullo alio totius vitæ meæ facta. Pestilentiores enim sunt, quam credebam.* In reliquis Pontificii juris titulis horrendis non parum offendunt lequentes: *Non est præceptum, sed consilium Petri, quando docuit, ut omnes homines Regibus essent subjecti. Inferiores & subjectos posse suis superioribus inobedientes & contumaces esse, & Papam posse reges deponere. Salutem universitatis fidelium ex Papæ incolumitate pendere.* Nos pro magno reputamus Dei dono, Regi nos testari posse subjectissimum cultum & pietatem. Et cum e Regia incolumitate nostram pendere salutem noverimus, ejus cœlo commendamus Augustissimam Domum, ut semper, ita vel maxime, cum Natales aut Nominibus Serenissimis sacri illucescunt dies. *Regium* hoc, imo divinum *Donum* denuo nobis obtulit dies VI. Febr. in cujus submississima veneratione jubilæo nostro scholastico felices imponeremus colophonem. Pluribus suo suorumque commitonum nomine hodie ab hor. II. pom. persequentur testabunturque, scholam nostram docere suos timere Deum & Regem venerari.

JOHANNES SEBASTIANUS KRUMHOLZ, Saxo-Gothan. Miner-
 vam in Patriæ nostræ Matre Carm. Germ. inducet.

JOHANNES CHRISTIANUS HOHENSTEIN, Magdeb. Amsdorffii,
 Theologi Magdeb. vitam & merita in Ecclesiam carmine heroico lat. decan-
 tabit secundum illud Solonis ap. Aulon:

Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.

JOHANNES CHRISTIANUS ARNOLD, Sonnenb. Crucigeri, primi
 Magdeb. Gymnasii emendati Rectoris instituta Orat. Germ. commendabit.

JOHANNES STEPHANUS BILDZING, Magdeb. Lutherum magna-
 nimi pontificiorum librorum combustione sacrorum emendationem pro-
 movisse, Or. Lat. commonstrabit.

SAMUEL GOTTFERTRAU LIPPACH, Magd. fortitudinem & magni-
 tudinem animi non viro- rum solum firmitati, sed foeminarum etiam elegan-
 tiæ natura instillatam, * vorfa prorsaque Oratione Germ. dicere annitetur.

* Cap. XXVII. Lib. III. Cic. de Off.

Quos sua ut præsentia illustrent conatus Mæcenates & Fautores, quo decet
 fieri, cultu rogamus. P. p. Magdeburgi, d. XVI. Febr. clb lb cc xxv.

(*) C. Ziegleri diss. de orig. & Increm. Jur. Can.

concrematio-
ur. Bullam
turbasti san-
hoc l. uthe-
ier. Schurffio
quam poeni-
lam primum
de facto. Pe-
ii juristiculis
sed consilium
Inferiores
es esse, & Pa-
x Pape inco-
gi nos testari
luminate no-
gultissimam
us Serenis-
uo nobis ob-
ostro schola-
que commi-
que, scholam

han. Miner-

Amsdorffii,
o lat. decan-

igeri, primi
mendabit.
rum magna-
tionem pro-

em & magni-
ciam elegan-
annitetur.

s, quo decet
cc xxv.

ULB Halle

004 764 315

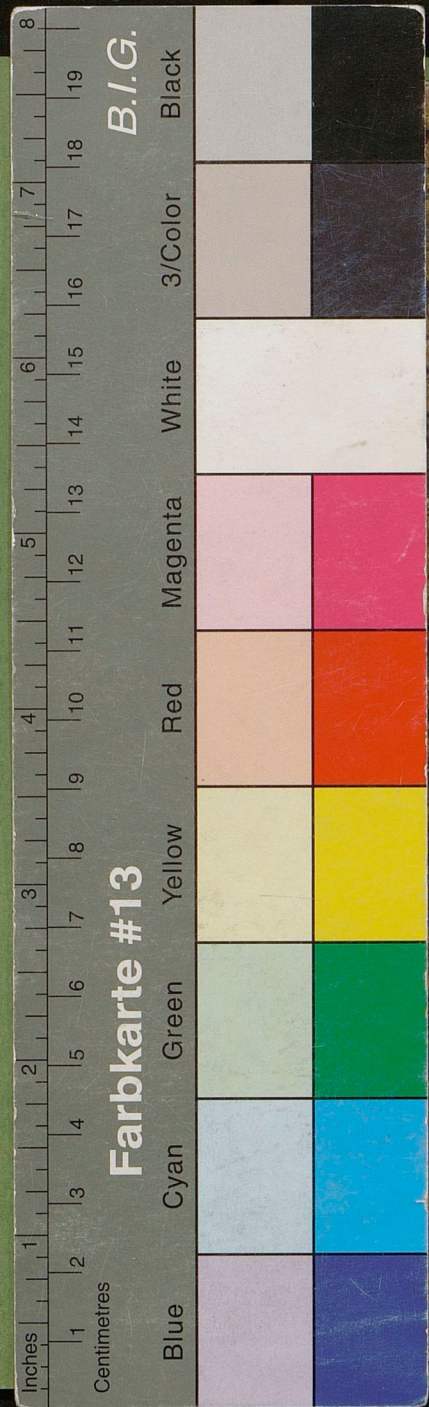
3

VD18

Farbkarte #13

B.I.G.

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

De Nicolao de Amadorff.
ΔΩΡΟΝ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ
IN

Za
525

ANNO 187. AUGUSTO NOMINE
SERENISSIMÆ PRINCIPIS AC DOMINÆ,
DOMINÆ

SOPHIÆ DOROTHEÆ,
REGINÆ BORUSSIÆ ATQVE BRAN-
DENBURGICÆ ELECTRICIS,

NATALIBUS

CORONÆ MAGNÆ BRITTANNIÆ
PRINCIPIS,
PERACTO

FELICITER IUBILÆO SECULARI
A GYMNASIO MAGDEBURGENSI

SUBMISSISSIMO CULTU EXCEPTUM,

MÆCENATIBUS ET AMICIS

QUANTO POTEST STUDIO ET CONTENTIONE
COGNOSCENDUM ÆSTIMANDUMQVE

OFFERT

M. GODOFREDUS BERGNER,
RECTOR.

MAGDEBURGI,

LITERIS CHRIST. LEBERECHE FABRI, PRIV. TYPOGR.

37.

